

Prof. Dr. Turgut Zileli'nin Ardından (21 Mart 1924-23 Mart 2021)

23 Mart 2021'de kaybettiğimiz Prof. Dr. Turgut Zileli, Türkiye'de modern nörolojinin gelişmesinde önemli rol oynamış, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi (HÜTF) Nöroloji Bölümü'nün kuruculuğunu ve başkanlığını, daha sonra Başkent ÜTF Nöroloji Bölümü'nün başkanlığını yapmış, çok sayıda uzman ve öğrenci yetiştirmiş, binlerce hastanın tedavisine katkıda bulunmuş, çok değerli bir öğretim üyesiydi.

Turgut Bey'in yaşamı 1924 yılında Kayseri'nin Develi ilçesinde başladı. Üç yaşındayken babasını kaybetti. Yaşamı boyunca en büyük desteği ağabeyi Şeref Zileli'den gördü. Şeref Bey (1915-1976) iç hastalıkları ve endokrinoloji alanında uzmanlaşmış, İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Frank'tan eğitim almış, eğitiminin ve çalışmalarının bir kısmını ABD-Harvard Üniversitesi'nde yapmıştı. Daha sonra HÜTF'de görev almış ve kısa sayılabilecek yaşamında önemli eserler bırakmış, çok sevilen, örnek bir bilim adamıydı. Turgut Bey ağabeyinden, sevgi, saygı ve minnetle söz ederdi.

İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Tıp Fakültesi'ne giren Turgut Zileli 1950 yılında mezun oldu. 1950-1955 yıllarında İstanbul ÜTF-Cerrahpaşa Hastanesi'nde nöroloji ihtisası yaptı. Kadro yetersizliği nedeniyle, bir süre gönüllü çalıştı. O dönem klinik şefi ve nöro-psiko-farmakoloji konusunda uzman olan Prof. Dr. Necmettin Polvan'dan (1907-1981) çok etkilendiğini anlatırdı.

1954'te aynı hastanede psikiyatri ihtisasını yapmakta olan Leyla Koperler ile hayatlarını birleştirdiler. Askerlik görevini 1955-1957 yılları arasında Hadımköy Askeri Hastanesi'nde tamamladı. 1957'de ABD'ye giderek kısa bir süre New York ÜTF'ye bağlı Bellevue Hastanesi'nde görev yaptı. Daha sonra Kansas Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Departmanı'nda Prof. Dr. D. K. Ziegler ile birlikte çalıştı. O dönem çalışmaları daha çok serebrovasküler hastalıklar üzerinde yoğunlaştı. 1959-1962 yıllarında New York Cornell Medical Center'da Prof. Dr. H.G. Wolf ile çalışmalarına devam etti. O yıllarda migren patofizyolojisine ışık tutan önemli çalışmalar yaptılar. Turgut Bey Amerika'da geçen yılların maddi sıkıntılarla dolu olduğunu ama bilime ulaşmanın özveri gerektirdiğini anlatırdı. Orada yaşamak gibi bir amaçları olmamış, yeni şeyler öğrenip yurda dönmek en doğrusu olduğuna inanmışlardı.

1962'de Türkiye'ye dönerek İstanbul Amerikan Hastanesi'nde işe başladı. Aynı yıl Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın daveti ile Ankara'ya gitti ve henüz fakülte olmayan Hacettepe Hastanesi'nde nöroloji bölümünü kurdu. Virginia Üniversitesi'nde nöroloji uzmanlık eğitimi alan ve daha sonra McGill Üniversitesi'nde epilepsi ve EEG konularında çalışarak yurda dönen Orhan Kalabay'ın (1925-1981) da ona katılması ile oluşan kurucu kadro

Türk Nöroloji tarihinde önemli bir yer aldı. 1965'de doçent oldu. 1967-1969 arasında tekrar yurt dışına gitti ve Kansas Üniversitesi Nöroloji Departmanı'nda "Associate Professor" olarak çalıştı. 1970'de HÜTF'ye döndü, profesör oldu ve 1992 yılında emekli olana kadar bölüm başkanlığını yürüttü. Bu süreçte, Hacettepe Üniversitesi'ni temsilen üniversiteler arası kurul üyeliği, Kayseri Gevher Nesibe Tıp Fakültesi Kurucu Dekanlığı, üniversite senatörlüğü, HÜTF yönetim kurulu üyeliği ve dahili bilimler bölüm başkanlığı gibi birçok idari görev yaptı (Resim 1).

En büyük katkısı Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde görev alan değerli nöroloji uzmanları ve öğretim üyelerini yetiştirmek oldu. HÜTF Nöroloji Anabilim Dalı'nın 1962 yılında kurulmasından sonra geçen 37 yıl içinde 67 nöroloji uzmanı yetiştirdi. 1966 yılında Okay Sarıbaş, daha sonraki yıllarda Farabi Dora, Kaynak Selekler, Abdurrahman Ciğer, Mehmet Atalağ, Mesude Durguner, Tülay Kansu, Turgay Dalkara, Kubilay Varlı, Bülent Elibol, Rana Karabudak, Serap Saygı, Ersin Tan, Gülay Nurlu ve Mehmet Demirci öğretim üyesi kadrosuna dahil olarak, Turgut Bey'le birlikte çalıştılar. 1963 yılında çocuk hastalıkları anabilim dalı bünyesinde Yavuz Renda ve Kalbiye Yalaz tarafından başlatılan pediatrik nöroloji çalışmalarına Turgut Bey her zaman destek verdi. Pediatrik nöroloji yapacak hekimlerin, pediatri veya nöroloji kökenli olabileceğini ama 2 yıl diğer branşta da eğitim

Resim 1. 1985

alması gerektiğini savunuyordu. Bu uygulama yapılamadan, pedyatristlerin ısrarı ve bir pedyatrist olan sağlık bakanının desteğiyle, pedyatrik nöroloji 2011 yılında pedyatrinin bir yan dalı oldu.

HÜTF'de pedyatrik nöroloji ve nöroşirurji ile ortak eğitim programları güzel bir iş birliği ve dostluk içinde sürdürülüyordu. Bu iş birliğinin en güzel örneği Çarşamba günleri yapılan ortak toplantılardı. Turgut Bey ön sırada oturur ve tartışmaların ve şakalaşmaların merkezinde yer alırdı. Konuların ve ilgi alanlarının farklılaşması ile son yıllarda bu toplantılara gösterilen ilgi de azaldı.

Başlangıçta klinik nöroloji, elektroensefalografi ve nöroradyoloji ünitelerinden ibaret olan nöroloji anabilim dalı, nörolojik bilimlerdeki gelişmelere paralel olarak, yetmişmiş elemanların da katılımıyla, klinik nörofizyoloji, epilepsi, nöromusküler hastalıklar, hareket hastalıkları, nöro-immünoloji, serebrovasküler hastalıklar, nöro-oftalmoloji, davranış nörolojisi ve temel nöroloji (neuroscience) birimlerini içeren daha büyük bir departman haline geldi. Geleceği düşünerek planlama yapmak Turgut Bey'in ve birlikte çalıştığı öğretim üyelerinin inandığı bir bölüm stratejisi oldu ve bu sayede, eksik olan birçok konu bölümünde gelişme fırsatı buldu. 60'lı, 70'li yıllarda anjiyografi, pnömoensefalografi (PEG), miyelografi gibi invazif tetkikler nörologlar tarafından yapıyordu. Bilgisayarlı tomografi (BT) ve manyetik rezonansın (MR) gelişmesiyle konu daha cazip hale gelince, radyologlar nöroradyolojiye sahip çıktılar. PEG, miyelografi gibi tetkikler de tarihe karıştı.

1982 yılında, Turgut Bey'in de desteğiyle, Hacettepe Üniversitesi Nörolojik Bilimler ve Psikiyatri Enstitüsü kuruldu. Enstitü bünyesinde yer alan doktora programlarında nöroloji anabilim dalının öğretim üyelerinin katkılarıyla akademik nitelikli eleman yetiştirilmesi ve nörolojik bilimlerde deneysel araştırmalar yapılması mümkün oldu.

1964'ten 1982 yılına kadar ortak yapılan Nöroloji, Nöroşirurji ve Psikiyatri kongreleri, sayılar artıp, konular farklılaşınca ayrılmak gereği doğdu. İlk kez 1988'de Prof. Dr. Turgut Zileli öncülüğünde nöroloji kongresi diğerlerinden ayrı olarak düzenlendi. O yıldan sonra da her 3 branş kongrelerini ayrı yaptılar.

1992'de yaş haddinden emekli oldu. Kısa bir süre muayenehane hekimliği yaptı ve 1997'de Başkent Üniversitesi kurucu rektörü Mehmet Haberal'ın davetiyle tıp fakültesinde nöroloji anabilim dalı başkanı olarak çalışmaya başladı. 1995'te anabilim dalını kuran Sibel Benli, Ufuk Can ve kısa süre sonra öğretim kadrosuna katılan Münire Kılınc Toprak ile birlikte nöroloji departmanını geliştirdiler, 2001-2016 yılları arasında 32 uzman yetiştirdiler (Resim 2).

Turgut Bey için eğitim ve çalışma disiplini çok önemliydi. Sabah 8:30'da bölümde olurdu. Önlerinde böyle bir örnek olunca diğer çalışanlar da geç kalmaya çekinirlerdi. Sabah erken gelen ve akşam işi biten öğretim üyeleri ve asistanlar köşedeki çay odasında toplanır, hasta tartışmaları ve keyifli sohbetler yapılırdı. Asistanlar ve diğer öğretim üyeleri ile nazik ve mesafeli bir ilişkisi vardı. Kolay ve net karar verir, kızsız bile sükunetini bozmadı.

Resim 2. 2009

Hoca denmesinden hoşlanmaz, abi, abla, amca, yenge, dayı gibi hitapları sevmezdi. Öz Türkçe terimleri yapay bulur, alıştığımız eski karşılıklarını tercih ederdi. Futbolu sever, üniversitede bölümler arasında yapılan maçlarda aktif olarak yer alırdı. Belli siyasi görüşleri olsa da bunu meslek hayatı ve hasta ilişkilerine karıştırmamaya azami özen gösterirdi. 70'li yılların sonlarında artan sağ-sol çatışmalarında bazı grupların hedefi olmuş, bir süre koruma görevlisi ile dolaşmak zorunda kalmıştı.

Nörolojide bir devrim sayılabilecek BT ve MR cihazlarının Hacettepe'ye alınmasında ve Türkiye'de kullanılmasında öncü oldu. Yeniliklere çok açık olmasına rağmen, yatak başı nörolojik muayenenin önemine hep inandı ve derslerinde vurguladı. Sağlık durumu elverdiği sürece, en sevdiği işi yapmaya, öğrencilere ve asistanlara ders vermeye devam etti. Eğitime katkısı derslerle sınırlı değildi. On kadar nöroloji kitabının Türkçe'ye çevrilmesini, böylelikle nörologların güncel kitaplara ulaşmasını sağladı. Web of Science'da 44 makalesi, ayrıca Türkçe dergilerde 200 kadar yayını mevcuttur. Türk nörolojisine katkılarından ötürü 2009 yılında Türk Nöroloji Derneği Bilim ve Hizmet ödülünü aldı.

Turgut Bey'in hayatında eşi Leyla Hanım'ın çok önemli bir yeri vardı. Prof. Dr. Leyla Zileli (1925-2008), Hacettepe ÜTF'nin en sevilen hocalarından ve psikanalitik psikiyatrinin dünyadaki en iyi temsilcilerinden birisi olarak bizim hayatımızda da önemli izler bıraktı. Her ikisini de sevgi ve saygıyla anıyoruz...

Prof. Dr. Tülay Kansu
HÜTF Nöroloji Anabilim Dalı

Teşekkür

Yazıyı gözden geçiren ve görüş bildiren, sayın Prof. Dr. Kalbiye Yalaz ve Nöroloji Anabilim Dalı öğretim üyelerine çok teşekkür ederim.